

ESBL-producerande bakterier vårdhygieniska riktlinjer vid vård av patient

Omfattning

Dokumentet gäller för personal och studerande inom hälso-, sjuk- och tandvård i Region Västerbotten. Observera att rutiner för vård av patient med ESBLcarba finns i ett särskilt dokument.

Bakgrund

ESBL (Extended Spectrum Betalactamase) är enzymer som medför nedbrytning av betalaktamantibiotika och gör flera av dessa verkningslösa. ESBL kan förekomma hos flera olika gramnegativa tarmbakterier såsom *E.coli* och *Klebsiella pneumoniae*. Dessa bakterier tillhör den normala tarmfloran och orsakar där inga infektioner. Bakterier som bildar ESBL kan ge upphov till samma typ av infektioner som bakterier utan ESBL men behandlingsalternativen är färre och sämre. Bakterierna kan också kolonisera kroniska sår och katetrar utan att ge symtom. Omfattande utbrott på sjukhus har förekommit i och utanför Europa. *Klebsiella pneumoniae* sprids lättare i sjukhusmiljöer än *Escherichia coli*. Därför gäller skarpare krav vid val av vårdrum för patienter med *Klebsiella pneumoniae*.

Alla patienter har rätt till samma medicinska omhändertagande, bemötande och omvårdnad. Medicinsk utredning och behandling får inte hindras eller fördröjas på grund av ESBL.

Syfte

Att förebygga risk för smittspridning i vårdmiljöer av ESBL-producerande bakterier.

Genomförande

Smittvägar

Smittspridning i vården sker via händer, föremål eller ytor som förorenats med bakterier från avföring, urin eller andra kroppsvätskor. Patienter med katetrar, konstgjorda kroppsöppningar och öppna sår är särskilt mottagliga för att bli smittade. Liksom alla tarmbakterier så hamnar ESBL-producerande bakterier i tarmen genom att man fått in dem i munnen i samband med att man äter eller dricker. Risken för smittspridning från patient till personal inom vården är närmast obefintlig om personalen har god handhygien och tvättar händerna innan måltid.

Provtagning av patient som inläggs för vård

Följ rutinerna i dokumentet Screening av patient för multiresistenta bakterier (MRB) på Vårdhygiens hemsida. Kontakta gärna Vårdhygien för samråd.

Risikfaktorer för smittspridning att beakta vid vårdumsplacering

- Diarré
- Urin- och/eller avföringsinkontinens
- KAD (Kvarliggande urinkateter) eller icke välfungerande hantering eller läckage
- RIK (Ren Intermittent Kateterisering)
- Stomier, bukdränage, PEG, tracheostomi eller andra konstgjorda kroppsöppningar
- Omlägningskrävande sår
- Patient som är oförmögen att tillämpa egen god handhygien

Vårdumsplacering för patient med ESBL

Det medicinska behovet ska avgöra vid vilken vårdavdelning/klinik patienten placeras. Vid behov samråd med Vårdhygien och infektionsläkare. Patient utan riskfaktorer kan samvårdas och har inga särskilda restriktioner vid måltider eller för att vistas i allmänna utrymmen. Noggrann följsamhet till basala hygienrutiner räcker för att förhindra smittspridning.

Tabellen nedan beskriver rumsplacering (undantag ESBLcarba, se särskilt dokument). Placeringen grundar sig på patientens riskfaktorer och typ av bakterie. Alla patienter oavsett vårdumsplacering ska instrueras och ges förutsättningar för att tillämpa egen god handhygien.

Riskfaktor	Rumsplacering		Vistelse utanför vådrummet	Måltider
	<i>Klebsiella pneumoniae</i>	<i>Escherichia coli</i> + andra tarmbakterier		
- Inga riskfaktorer	Kan samvårdas	Kan samvårdas	Får vistas i allmänna utrymmen på avdelningen	Inga restriktioner
- KAD eller RIK - Stomi, bukdränage, PEG, tracheostomi eller annan konstgjord kroppsöppning utan läckage. - Omlägningskrävande sår - Patienten kan inte tillämpa god handhygien	Enkelrum med egen toalett och dusch	Kan samvårdas (Hjälp med handhygien behövs återkommande vid behov)	Får vistas i allmänna utrymmen på avdelningen	Får äta med andra patienter men ska serveras av personal
- Alla med diarré eller faeces-/urinläckage - Läckage av kroppsvätska från t ex drän eller stomi	Enkelrum med egen toalett och dusch	Enkelrum med egen toalett och dusch	Ska vistas på sitt rum förutom vid nödvändiga undersökningar och andra viktiga ärenden (isolering)	Serveras och äter på rummet

Vårdrutiner för patient med ESBL

- Basala hygienrutiner ska tillämpas i alla vård- och undersökningssituationer
- Patienten ska alltid instrueras och ges förutsättningar för att tillämpa egen god handhygien
- Patient som är oförmögen att tillämpa egen god handhygien ska få hjälp av vårdpersonal

Anmälan, patientinformation, smittspårning och journalmärkning

- Det finns ingen klinisk anmälningsplikt för ESBL (ESBLcarba har anmälningsplikt, se särskilt dokument).
- Ansvarig läkare ska informera patienten om bärarskap och innebörden av detta. Information om ESBL till patienter och närstående finns i broschyr på Vårdhygiens hemsida.
- Smittskyddsblad med information till patient och patientansvarig läkare finns på Smittskyddsläkarförningens hemsida, se www.slf.se
- Vårdhygien kan vid behov kontaktas för medverkan vid information och smittspårning
- Eventuell märkning i patientjournalen under uppmärksamhetssymbolen ska endast ske av läkare på Vårdhygien

Tvätt, avfall och disk

- Förslut tvätt- och avfallssäckar på vådrummet.
- Hanteras som vanlig tvätt respektive avfall.
- Porslin och bestick diskas i diskmaskin.

Flegångmateriel/utrustning

- Utrustning som stetoskop, blodtrycksmanschett, termometer etc. ska vara patientbunden.
- Medicinsk utrustning som varit inne i vådrummet ska desinfekteras innan det tas ut ur rummet. Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid eller det medel som tillverkaren av utrustningen rekommenderar.
- Flegångsmaterial desinfekteras i spol/diskdesinfektor eller med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.

Besökande

- Besökande behöver inte bära skyddsrock eller plastförkläde men informeras om hygienrutiner och om vikten av god handhygien när man lämnar vådrummet.
- Besökande som deltar i omvårdnadsarbete ska tillämpa basala hygienrutiner.
- Besökande till patienter som vårdas i eget rum hänvisas till patientens vådrum och bör inte vistas i allmänna patientutrymmen.

Personliga assistenter

- Personliga assistenter som deltar i omvårdnadsarbete ska tillämpa basala hygienrutiner.

Punktdesinfektion

- Vårdpersonal ska omedelbart torka upp spill av urin, avföring eller sekret. Rengör sedan noga med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensid.

Daglig städning

- Vårdrum och hygienutrymme städas som vanligt. Använd allrengöringsmedel och vatten.
- Städutrustning desinfekteras efter användning. Informera lokalvårdaren.

Slutstädning

- När patienten skrivs ut efter vård på enkelrum slutstädas rummet och hygienutrymme med Virkon®/Perform®, noggrann mekanisk rengöring av säng, sängbord, hygienutrymme och tagytor t.ex. handtag. Se Checklista slutstädning efter infektion på linda/ Ledningssystem.
- För patient som samvårdats och som saknar riskfaktorer för spridning av ESBL gäller vanlig slutstädning.

Undersökning/behandling utanför avdelningen

- Informera personalen på berörd enhet i god tid.
- Vid sängtransport ska sängen innan patienten lämnar avdelningen avtorkas och renbäddas.
- Sår ska täckas med förband och urinpåse ska tömmas eller bytas.
- Byt till rena patientkläder samt låt patienten desinfektera händerna.
- Patient som vårdas på enkelrum ska transporteras direkt därifrån till undersökningsrummet.

Utskrivning

- Patienten ska vara informerad om bärarskapet, t.ex. via broschyren på Vårdhygiens hemsida.
- Utskrivande enhet ska meddela eventuell mottagande vårdenhet om bärarskapet innan patienten flyttas och försäkra sig om att mottagande enhet har förstått informationen.

Vid ny vårdkontakt för patient med känt ESBL-bärarskap

Återinläggning

- Patienten vådrumsplaceras utifrån förekomst av riskfaktorer, se ovan under rubrik Vårdrumsplacering för patient med ESBL. Patienten behöver inte rutinmässigt provtas för ESBL-bärarskap.

Polikliniska besök

- Basala hygienrutiner ska alltid tillämpas. Patienten behöver inte rutinmässigt provtas för ESBL-bärarskap.

Uppföljning och bedömning av smittsamhet

- Det finns ingen definition på "smittfrihet" när det gäller ESBL. Individuell bedömning sker i samråd med Vårdhygien.
- Om patienten har riskfaktorer för spridning av ESBL enligt rubrik ovan så kan smittsamhet kvarstå över flera år.
- Det är lägre risk för fortsatt smittsamhet från en patient som inte vårdats på någon vårdinrättning och där man inte kunnat odla fram ESBL-bakterier under de senaste 12 månaderna, rådgör med Vårdhygien.

Lagar

- Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2015:10) om basal hygien i vård och omsorg
- Smittskyddslagen (2004:168)

Utarbetat av

Hygijnsjuksköterskor och hygienläkare på Vårdhygien Västerbotten

Referenser och förändringar

Avsnittet placeras sist i dokumentet och hanteras av systemet

Dokumentinformation
Referenser: Smittskyddslag (2004:168)
Förändringar sedan senaste utgåva:
Uppdatering under bakgrund.